

TRABAJO FINAL DE GRADO EN TRADUCCIÓN E INTERPRETACIÓN

TREBALL FINAL DE GRAU EN TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

Departament de Traducció i Comunicació

TÍTULO / TÍTOL

La descripció de personatges en l'audiodescripció de sèries de televisió. El cas de *Polseres Vermelles* i *Velvet*

Autor/a: Iris Bauer Pastor

Tutor/a: Irene de Higes Andino

Fecha de lectura/ Data de lectura: juny 2016

Resumen/ Resum:

Estudi descriptiu sobre la descripció de personatges en les audiodescripcions del primer capítol de la sèrie en llengua catalana *Polseres Vermelles* i la sèrie en llengua castellana *Velvet*. Aquest treball es centra en els trets que empren per a la descripció dels personatges així com en la forma d'identificar els personatges, mitjançant el seu nom o mitjançant altres formes en les audiodescripcions. Sense l'objectiu d'avaluar o explicar per què s'audiodescriu d'una manera o d'una altra es mostren les diferències existents tant entre les series per separat com de forma interna a l'hora de descriure i identificar als personatges.

Palabras clave/ Paraules clau: (5)

Traducció audiovisual, accessibilitat, audiodescripció, descripció de personatges, identificació de personatges.

Agraïments

En primer lloc voldria donar les gràcies a Irene de Higes, professora i tutora meua. Gràcies a la seua llavor docent m'ha sorgit l'interès pel món de l'accessibilitat així com per saber més sobre la gent amb discapacitats sensorials, en qui normalment no es pensa. A més a més, la seua paciència amb els meus dubtes i la seua gran ajuda a l'hora de realitzar aquest TFG han fet que avui siga més que una idea en el meu cap.

Gràcies també a Frederic Chaume Varela i a José Luis Martí Ferriol per haver-me donat a conèixer la TAV. Cinc anys enrere mai no hauria pensat que el meu desig seria dedicar-m'hi, i ara, cinc anys després, m'he adonat gràcies a la seua labor que és l'ofici que més feliç em faria.

També m'agradaria donar les gràcies als meus amics de Sagunt, així com als amics que m'emporte de la carrera. Han sabut lidiar amb mi i han escoltat totes les meues queixes ni quan jo creia en mi mateixa.

Com no, menció obligatòria és la meua família. Gràcies als meus pares i a la meua *teta* per haver-me animat durant aquests quatre anys i, potser no tan agradable però igual o més necessari, per haver-me *posat les piles* en època d'exàmens i de treballs.

Gràcies també a Jonas per haver-me recordat que enguany era l'últim any de grau i animar-me a acabar-lo quan a mi em superaven les adversitats.

Per últim, però no menys important, moltíssimes gràcies a Noa, Shilka, Margarita, Lola i Arya, les meues «germanes», pel seu afecte incondicional i infinit. Gràcies perquè en moments de molts treballs i exàmens, els únics moments en què veia la llum del Sol era quan més bé elles em treien a passejar a mi.

ÍNDIX

Introducció	1
Motivació personal	1
Història de l'AD	1
Hipòtesis	1
Corpus i metodologia	2
Estructura	2
1. La Traducció Audiovisual	3
1.1 Definició	3
1.2 Modalitats de Traducció Audiovisual	3
1.3 Accessibilitat	3
2. L'audiodescripció	5
2.1 Definició	5
2.2 Convencions bàsiques de l'AD	5
2.3 Descripció de personatges	6
2.3.1 Norma UNE 153020	7
2.3.2 <i>Wenn aus Bildern Worte werden. Durch Audio-Description zum Hörfilm</i>	7
2.3.3 <i>Guidelines on the provision of television access services</i>	8
2.3.4 Audio Description Evolution Model	8
2.3.4.1 Character Fixation	8
2.3.4.2 Character Description	9
2.3.5 Resum: l'AD de personatges	9
3. Metodologia i corpus	10
3.1 Model d'anàlisi	10
3.3.1 Anàlisi de la descripció dels personatges	10
3.3.2 Anàlisi de la identificació dels personatges	11
3.2 Corpus	11
4. Anàlisi de dades	11
4.1 Fase 1. Descripció dels personatges	12
4.1.1 Anàlisi dels trets	13
4.1.1.1 Gènere	13
4.1.1.2 Edat	13
4.1.1.3 Cabells	14
4.1.1.4 Mida	14
4.1.1.5 Bellesa	14
4.1.1.6 Altres trets físics	14

4.1.1.7 Vestimenta.....	15
4.1.1.8 Ètnia	15
4.1.1.9 Relació entre els personatges.....	15
4.1.1.10 Professi3	16
4.1.1.11 Altres.....	16
4.1.2 Anàlisi dels trets segons tipus de personatge	17
4.1.2.1 Personatges principals.....	17
4.1.2.2 Personatges secundaris	19
4.1.2.3 Extres	20
4.2 Fase 2. Identificaci3 dels personatges.....	22
4.2.1 Identificaci3 dels personatges en els diàlegs.....	22
4.2.1.1 Personatges principals.....	22
4.2.1.2 Personatges secundaris	23
4.2.1.3 Extres	23
4.2.2 Comparativa sobre identificaci3 en els diàlegs i en les AD	23
4.2.2.1 Identificaci3 dels personatges principals pel seu nom.....	24
4.2.2.2 Identificaci3 dels personatges secundaris pel seu nom	24
4.2.2.3 Identificaci3 dels extres pel seu nom	24
4.2.3 Altres formes d'identificaci3.....	25
4.2.3.1 Personatges principals.....	25
4.2.3.2 Personatges secundaris	26
4.2.3.3 Extres	26
Capítol 5. Conclusions	27
5.1 Interpretaci3 dels resultats	27
5.1.1 Resultats de la descripci3 dels personatges	27
5.1.2 Resultats de la identificaci3 dels personatges.....	28
5.2 Validaci3 de les hip3tesis.....	29
5.3 Possibles línies d'investigaci3	29
Bibliografia	30
Annex 1. Esquema del model de Benecke	32
Annex 2. Categories d'anàlisi.....	33
Trets de l'anàlisi de la descripci3 dels personatges.....	33
Informaci3 sobre l'anàlisi de la identificaci3 dels personatges.....	33

Introducció

Motivació personal

Aquest treball naix de la il·lusió per estudiar l'accessibilitat a la traducció audiovisual (d'ara endavant, TAV) i, en concret, una de les seues dues especialitats, l'audiodescripció per a cecs i persones amb discapacitat visual (d'ara endavant, AD).

L'interés de l'autora per aquest camp surt a partir de la seua passió per les pel·lícules i sèries i per la seua curiositat sobre com poden les persones amb deficiències sensorials gaudir de la mateixa informació que reben amb gran facilitat les persones sense aquestes deficiències. A banda, la gran disposició i la facilitat amb què la meua tutora m'ha ajudat, han fet possible que aquest treball de fi de grau (d'ara endavant TFG) es duguera a terme.

Història de l'AD

L'Estat espanyol ha sigut un dels països pioners en oferir AD en cine i televisió. No obstant això, la quantitat de programació a cines i televisió oferida a persones amb ceguera o discapacitat visual no és la que s'esperava aconseguir. Als anys 40 van començar les primeres AD de cine, i des d'aleshores la qualitat i quantitat de les AD ha anat incrementant progressivament però a passos curts. Al 2005 es va aprovar la Norma UNE 153020, la qual tracta l'AD i exposa els requisits i l'elaboració de les audioguies. Però no obstant les guies i lleis que hi existeixen, com la Llei 51/2003 de 2 de desembre d'Igualtat d'Oportunitats, No Discriminació i Accessibilitat Universal, cap d'aquestes té un efecte sancionador en cas que no es complisca el que a elles s'exposa.

Hipòtesis

Les hipòtesis d'aquesta investigació són:

- Degut a la diferència de llengües, hi haurà diferències notòries entre una sèrie en llengua castellana i una altra sèrie en llengua catalana.
- Per l'absència d'indicacions a la norma UNE pel que fa a la descripció concreta dels personatges, hi haurà diferències entre les preferències que tenen a l'hora de donar informació dels personatges tant entre les dues sèries per separat com entre les sèries de forma interna.
- Per l'absència també d'indicacions a la norma UNE pel que fa a la identificació concreta dels personatges, hi haurà diferències entre les preferències que tenen a l'hora de referir-se als personatges.

Corpus i metodologia

Per a la realització d'aquest TFG, s'han seleccionat el primer capítol de *Polseres Vermelles* (Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 2011-2013) i el primer capítol de *Velvet* (Antena 3 Televisión, 2013-). Aquesta decisió ve motivada perquè ambdues són sèries de producció pròpia molt conegudes per tota la població que comparteix la mateixa llengua que empren a aquestes. La primera, *Polseres Vermelles*, és una producció de la cadena pública TV3, mentre que la segona, *Velvet*, és una producció de Atresmedia Corporación que es retransmet a Antena 3, i que tot i ser privada és una de les cadenes líders a escala estatal.

En aquest TFG ens hem dedicat a la descripció i la identificació de personatges que es fan a les audiodescripcions de sèries de televisió. Així, en la fase de descripció hem estudiat els trets més descrits entre ambdues sèries i entre els tipus de personatges que hi apareixen. En la segona fase hem analitzat la forma d'identificar els personatges, si avancen el nom en les audiodescripcions i si, a banda del nom, també es donen altres formes d'identificació.

Estructura

Aquest TFG té un total de 5 capítols. El marc teòric compren els capítols 1 i 2, dedicats a la traducció audiovisual i l'audiodescripció. El capítol 3 conté la metodologia i els capítols 4 i 5 presenten l'anàlisi, els resultats i les conclusions d'aquest TFG. Per finalitzar, s'inclou la Bibliografia i s'adjunten els Annexos 1 i 2 en paper, i l'Annex 3 en format digital.

- El capítol 1, *La traducció audiovisual*, aborda la varietat de traducció que ens interessa en aquest treball. Després de descriure la TAV, s'esmenten les seues modalitats, es tracta l'accessibilitat i es fa una petita introducció a la història de l'AD, objecte d'aquest estudi descriptiu.
- El capítol 2, *L'audiodescripció*, defineix l'AD. A més, s'enumeren les convencions bàsiques recollides a la norma UNE 153020, se centra l'atenció en la descripció de personatges, es recorre també a altres guies d'AD que aporten més informació i, com a resum, es proposen els trets que s'empren a l'anàlisi.
- El capítol 3, *Metodologia*, se centra en les sèries objecte d'estudi i en les fases que hem seguit a l'hora d'abordar aquest estudi descriptiu.
- Al capítol 4, *Anàlisi de dades*, es mostren els resultats obtinguts a partir de les anàlisis fetes per a la descripció i identificació de personatges. Dins d'aquestes dues fases de la investigació, també s'exposen els resultats de les anàlisis dels trets de forma general així com segons el tipus de personatge, la identificació dels personatges en els diàlegs, una comparativa entre la identificació dels personatges en els diàlegs i a les AD i si hi ha altres formes d'identificació.

- En el capítol 5, *Conclusions*, exposem els resultats de la descripció i identificació dels personatges, validem les hipòtesis i proposem possibles futures línies d'investigació.

1. La Traducció Audiovisual

1.1 Definició

La TAV consisteix en la transmissió dels missatges que percebem tant per via acústica com per via sonora. Aquesta transmissió pot donar-se de forma interlingüística, com pot ser el cas de la traducció al castellà de *Polseres Vermelles*, com de forma intralingüística, com podria ser la subtitulació per a sords (d'ara endavant, SPS) de *Polseres Vermelles* en català.

[La TAV aporta] información (traducible) a través de dos canales de comunicación que vehiculan significados codificados en diferentes sistemas sígnicos de manera simultánea: el canal acústico por el que se transmiten las vibraciones acústicas a través de las cuales recibimos palabras, la información paralingüística, la banda sonora y los efectos especiales, y el canal visual por el que se transmiten las ondas luminosas a través de las que recibimos imágenes, colores, movimiento, pero también carteles o rótulos con signos lingüísticos, etc. (Chaume, 2013: 143,144)

1.2 Modalitats de Traducció Audiovisual

La TAV ens permet gaudir d'una gran part de la cultura nacional i internacional com és el cinema, la televisió, l'òpera, el teatre, el ballet i esdeveniments esportius entre altres (Palomo López, 2016: 21). Ens ofereix l'oportunitat d'adquirir un bagatge cultural més gran, ens ajuda amb la didàctica i ens aporta diverses formes de passar el nostre temps d'oci (Jáudenes Casaubón i Gómez Nieto, 2006: 52). Tot i que a Espanya la modalitat de TAV més estesa i coneguda és el doblatge, seguida per la subtitulació, també n'hi ha d'altres que s'empren amb bastant freqüència, i d'altres que gràcies a la globalització estan trobant lloc a zones on mai abans s'hauria pensat (Chaume, 2012: 6). A banda d'aquestes dues modalitats tan conegudes, podem trobar el *voice-over*, la interpretació, la sobretitulació, el comentari lliure, el doblatge parcial, la narració, la traducció simultània, la subtitulació en viu, la traducció de guions, l'animació, la traducció multimèdia, les versions dobles, els *remakes*, la subtitulació per a persones sordes i amb discapacitat auditiva i l'audiodescripció per a persones cegues i amb discapacitat visual com indiquen Hernández Bartolomé i Mendiluce Cabrera (2005: 93-100).

1.3 Accessibilitat

Les dues últimes modalitats esmentades formen el bloc d'accessibilitat dins de la TAV. Aquestes són:

- L'SPS: «Servicio de apoyo a la comunicación que muestra en pantalla, mediante texto y gráficos, los discursos orales, la información suprasegmental y los efectos sonoros que se producen en cualquier obra audiovisual» (Jáudenes Casaubón i Gómez Nieto, 2006: 46-47).

- L'AD: «Traducció intersemiòtica que converteix les imatges en paraules i les fa accessibles a les persones cegues o amb problemes de visió» (Matamala i Orero, 2009: 305).

La història de l'AD és tan antiga com la història de les persones, atès que existeix l'AD des del moment en què una persona vident li descriu a una invident tot allò que passa i que no pot veure pels seus propis ulls (Sanz Cameo, 2012). Les primeres AD es van fer a Espanya; més concretament, la primera pel·lícula que es va audiodescriure va ser *Gilda* (Charles Vidor, 1946), l'any 1946, i es va retransmetre per ràdio (Orero, Pereira i Ultray, 2007: 33). Més tard, l'any 1974 Gregory Frazier desenvolupà una tesi que va assentar les bases de l'AD per a la televisió. Però pel que fa a l'AD de teatre, la primera va tenir lloc als EUA, quan en 1981 Margaret i Cody Pfanstiehl van desenvolupar un programa d'AD per a actuacions en directe. A més a més, també va ser als EUA, un any més tard, on es va escoltar la primera AD de televisió per sistema dual manual (Audio Description Coalition, 2013), mitjançant el qual l'usuari sintonitzava un canal de la ràdio on es feia l'AD de l'obra cinematogràfica que es retransmetia per televisió. La Organización Nacional de Ciegos Españoles (ONCE) es va fundar a 1938, però no va ser fins a l'any 1993 que va posar en marxa el programa Audesc, que va permetre la distribució d'obres cinematogràfiques amb AD en VHS entre els seus afiliats. Dos anys més tard, a Espanya, el Canal Sur va ser el primer a emetre AD a través de la ràdio. Així va anar desenvolupant-se progressivament l'AD, fins a arribar a 2005, any en què s'aprovà la norma UNE 153020, l'objectiu de la qual és guiar les empreses i els audiodescriptors professionals en l'elaboració de guions audiodescriptius (Orero *et al*, 2007: 38). Cinc anys més tard s'aprovà la Ley General de la Comunicación Audiovisual. La fita d'aquesta llei és haver establert uns percentatges obligatoris d'hores d'AD tant per als canals públics com per als privats que s'emeten en la Televisió Digital Terrestre, ja siguin estatals o autonòmics (Sanz Cameo, 2012).

Fins a fa poc temps l'accessibilitat s'entenia dins del context d'oferir assistència a persones amb discapacitats físiques, és a dir, des d'un sentit purament físic (Díaz Cintas, Orero i Remael, 2007: 13). No obstant la visió que tenien abans del terme "accessibilitat", actualment, en aquesta època tan definida per la informació i les tecnologies de la comunicació, emprem aquest terme per a referir-nos d'una manera més general al possible accés i ús que pot fer tothom de les tecnologies tenint en compte un públic amb discapacitats, és a dir, s'inclou també l'accessibilitat sensorial (Díaz Cintas *et al*, 2007: 13). Després de crear-se i desenvolupar-se les ferramentes, canals i plataformes de comunicació, ha arribat el moment, amb el pas del temps, d'adaptar-les a diferents tipus de públic (Díaz Cintas *et al*, 2007: 13), atesa la necessitat d'un públic amb capacitats sensorials de gaudir també d'aquests mitjans de comunicació i de propagació de la cultura. Però com bé apunta Orero (2005: 175), l'accessibilitat no sols beneficia el públic amb discapacitats sensorials, sinó també a un públic molt més ampli, com el que està format per totes aquelles persones que volen aprendre un altre idioma o per aquells que volen integrar-se dins de la nova cultura en què es troben .

Com ja hem mencionat prèviament, aquest treball tracta sobre l'AD, per això, en el pròxim capítol, centrarem la nostra atenció en l'AD, explicant i focalitzant el tema en aquesta modalitat de TAV.

2. L'audiodescripció

2.1 Definició

Com ja hem esmentat abans, l'AD és una modalitat que forma part de la branca de TAV i que permet al públic amb discapacitat visual accedir a la informació que no poden obtenir a causa d'eixa discapacitat.

The task of audio description is to give a description of the image that will deepen and clarify the sounds that occur in the movie, forming together a kind of narrative story. Therefore telling the story remains the responsibility of the author of the movie, and [...] the creator of the AD [...] should be almost unnoticeable. (Szymańska i Zabrocka, 2015: 117)

Aquesta definició de l'objectiu de l'AD fa èmfasi en la invisibilitat de l'audiodescriptor, cosa que considerem força difícil atès que tot els usuaris, ja siguin discapacitats o no, saben que les AD no es troben a la pista sonora original i es fan principalment per a ajudar a un públic amb dificultats sensorials.

2.2 Convencions bàsiques de l'AD

En aquest apartat parlarem de les convencions bàsiques que segueixen les empreses i els audiodescriptors professionals a l'hora d'elaborar l'AD. Per a això, esmentarem les convencions bàsiques recollides per l'Asociación Española de Normalización y Certificación (d'ara endavant, AENOR) a la norma UNE 153020, sempre intentant aportar informació d'altres fonts per tal d'augmentar i contrastar la informació amb altres dades.

Com hem esmentat prèviament, des de 2005 a l'Estat espanyol s'empra la norma UNE 153020, anomenada *Audiodescripción para personas con discapacidad visual. Requisitos para la audiodescripción y elaboración de audioguías*, per a regular l'elaboració de les AD.

A la norma UNE 153020, s'explica que els destinataris principals de les AD són persones amb discapacitats visuals; però dins d'aquest gran grup trobem gent amb un grau de discapacitat visual inferior al 100% i cecs totals, i dins dels últims, els que sofreixen una ceguera congènita i aquells que han perdut la vista amb el temps. Per això, en fer l'AD s'han de tenir en compte les necessitats del col·lectiu que més ajuda precisa, és a dir, el de les persones amb ceguera total (AENOR, 2005: 6).

Com hem esmentat a l'apartat 1.1, a les obres cinematogràfiques rebem informació per dos canals: pel canal acústic i pel canal visual (Chaume, 2013: 143-144). En fer l'AD, s'ha de fer una anàlisi prèvia de l'obra en la qual ens fixem en la via acústica, la qual suposarà una restricció a l'hora de fer l'AD, per tal que la informació no-verbal no se superpose amb la informació verbal (rellevant, AENOR, 2005: 5) de l'obra cinematogràfica (Szymańska i Zabrocka, 2015: 117). Malgrat que en alguns països es combina l'AD

amb l'audiosubtitulació (Braun i Orero, 2010: 1), la norma UNE indica que l'AD s'ha de fer en la mateixa llengua en què es troba la pel·lícula (AENOR, 2005: 7), per això, a l'Estat espanyol el més habitual és que les AD es facen a partir de produccions pròpies o de versions doblades.

Per a elaborar el guió de l'AD, el professional ha de realitzar les següents tasques (AENOR, 2005: 7-8):

- garantir l'ús del vocabulari i de la terminologia adequats mitjançant una documentació prèvia;
- situar les unitats descriptives als buits dels missatges;
- tenir en compte en primer lloc la trama, i després les dades plàstiques de l'obra cinematogràfica;
- adequar la informació al tipus d'obra, així com al tipus de públic principal i les seues necessitats;
- escriure un guió fluid i directe, tot evitant cacofonies, redundàncies i vocabulari força bàsic;
- usar adjectius concrets;
- aplicar la regla espacial-temporal, l'ordre de la qual és “quan”, “on”, “qui”, “què” i “com”;
- respectar totalment les dades provinents de la imatge;
- no audiodescriure el que es pot deduir fàcilment;
- no avançar o descobrir successos de la trama cinematogràfica;
- evitar el subjectivisme;
- afegir a l'AD informació provinent de text en pantalla.

2.3 Descripció de personatges

L'objectiu d'aquest TFG és analitzar les descripcions que es fan dels personatges a les AD. Però la norma UNE és poc precisa en aquest tema, cosa que ens obliga a no solament consultar aquest document, sinó altres investigacions o normatives estrangeres que puguen completar la informació de què disposem per a elaborar audiodescripcions de qualitat. Per tant, les fonts que esmentarem són referents a:

- L'Estat espanyol: Ens basarem en la norma UNE 153020 (2005).
- Alemanya: Utilitzarem *Wenn aus Bildern Worte werden. Durch Audio-Description zum Hörfilm* (2004); un llibre on es recullen els criteris d'AD que empren Elmar Dosch i Bernd Benecke a l'hora de fer les AD per a les obres cinematogràfiques en llengua alemanya, i que és l'únic document d'Alemanya on es descriuen els criteris de qualitat, consells i instruccions per a fer una AD (Limbach, 2012: 12).

- El Regne Unit: Emprarem les *Guidelines on the provision of television access services* que publica l'Office of Communications (d'ara endavant, Ofcom), organisme del Regne Unit que regula la indústria de la comunicació.
- Audio Description Evolution Model, de Bernd Benecke, considerada l'única investigació específica sobre el tema dels personatges en les AD.

2.3.1 Norma UNE 153020

Pel que fa a l'AD de personatges, la norma UNE 153020 gairebé no en diu gens. Al voltant del moment en què s'ha d'audiodescriure els personatges, ens informa que «debe aplicarse la regla espacio-temporal, consistente en aclarar el “cuándo”, “dónde”, “quién”, “qué” y “cómo” de cada situación que se audiodescriba» (AENOR, 2005: 8). Per tant, podem concloure que la informació al voltant del personatge es pot posicionar en tercer lloc segons el rang d'importància que tinga, col·locada darrere del temps i del lloc, si escau.

A banda d'aquesta informació, també trobem que parla dels adjectius que s'han d'emprar, informant que «deben utilizarse adjetivos concretos, evitando los de significado impreciso» (AENOR, 2005:8).

Aquestes són algunes de les raons pels quals Rosa Vallverdú assegura que és difícil seguir «unes orientacions o unes altres [...], perquè cada pel·lícula és diferent i, a la pràctica, et trobes que et falta teoria per a resoldre determinats problemes» (Matamala i Orero, 2009: 311).

2.3.2 *Wenn aus Bildern Worte werden. Durch Audio-Description zum Hörfilm*

Pel que fa a l'AD de personatges, Dosch i Benecke (2004) informen que s'ha de donar una descripció més completa i detallada d'aquells personatges que al llarg de l'obra cinematogràfica siguen més importants, incloent-hi edat, color dels cabells, mida, expressions facials i gestos. El que fa peculiar aquesta proposta és que s'ha de fer la descripció de personatges al més aviat possible, tot i que de vegades es dona la informació abans que als espectadors sense discapacitats visuals. La justificació és que potser quan les persones amb discapacitats se n'adonen de la importància dels personatges, siga ja massa tard per a fer l'AD d'aquests (Rai, Greening i Petré, 2010: 5).

Pel que fa al nom dels personatges, Dosch i Benecke aposten per no esmentar-los fins que no s'haja fet prèviament en l'obra cinematogràfica. Per això, recomanen emprar una petita descripció fins que no se senta en la pista sonora el nom d'eixos personatges. No obstant açò mencionat, hi ha casos en què l'audiodescriptor ha de prendre la decisió d'anomenar-los abans que la mateixa obra cinematogràfica; aquest és el cas en què no es diu el nom dels personatges importants fins que l'obra cinematogràfica ja fa prou de temps que està en projecció (Rai *et al*, 2010: 6). A més a més, una altra excepció és quan el nom del personatge de l'obra cinematogràfica és obvi atesa la seua fama o la seua importància en la història (Benecke, 2014: 142).

2.3.3 Guidelines on the provision of television access services

Pel que fa a l'AD de personatges, Ofcom diu que tant la identificació com la descripció dels personatges és una part fonamental si es vol dur a terme una AD adequada i efectiva. Aquest estableix que s'ha d'audiodescriure aspectes com la vestimenta, els trets físics, l'expressió facial, el llenguatge corporal, l'ètnia i l'edat, però només si aquests són importants per a la trama de l'obra cinematogràfica (Ofcom, 2006). Pel que fa al tema de la bellesa, Ofcom indica que si és un tret rellevant també s'ha de descriure (Palomo López, 2016: 340).

Pel que fa al nom dels personatges, la proposta que Ofcom inclou a la seua guia és la de no revelar la identitat del personatge si per a la trama és important que aquesta es descobrisca més tard (2006); per això, a no ser que aquest siga el cas, al Regne Unit el que predomina és fer una *early identification* (Palomo López, 2016: 324). És a dir, s'esmenta el nom del personatge només aquest ix a l'obra cinematogràfica i independentment de si als diàlegs ja s'ha dit el nom o no, perquè així els usuaris poden centrar la seua atenció en l'acció (Palomo López, 2016: 324).

2.3.4 Audio Description Evolution Model

Tot i que aquestes guies existeixen, cap no dóna cap consell per dur a la pràctica com i en quin moment anomenar els personatges, ni com ni en quin moment descriure'ls (Benecke, 2014: 142). Per això ell, al seu llibre *Audiodeskription als partielle Translation - Modell und Methode* proposa el *Audio Description Evolution Model* (d'ara endavant ADEM) on es tracten justament aquests dos aspectes. Per una banda, parla de la identificació dels personatges (*Character Fixation*) i, per una altra banda, de la descripció de personatges (*Character Description*) (Benecke, 2014: 142-143). Per a il·lustrar la proposta, a l'Annex 1 hi ha disponible un esquema sobre aquesta.

2.3.4.1 Character Fixation

A la identificació de personatges descriu el procés que s'empra per a anomenar als personatges de l'obra cinematogràfica. La primera vegada que un personatge apareix en pantalla es recorre al *Interim Character Fixation*, és a dir, s'escull una característica significativa d'aquest per poder diferenciar-lo de la resta d'altres personatges. Aquesta identificació provisional del personatge pot variar durant l'obra cinematogràfica atès que es pot utilitzar més d'un tret característic per a identificar un mateix personatge, segons es desenvolupe la història i s'aclarisquen esdeveniments. El propòsit del model ADEM és justament canviar d'eixa identificació provisional del personatge al *Final Character Fixation*, és a dir, passar de la característica distintiva primària al nom del personatge o a una descripció ja fixada d'aquest personatge per a tota l'obra cinematogràfica (Benecke, 2014: 143).

2.3.4.2 Character Description

La descripció de personatges tracta el procés de descriure les aparences (Benecke, 2014: 143). El primer pas a l'hora de fer l'AD d'una obra cinematogràfica és la *Coherence Description*, una primera descripció que es fa de manera espontània i que pretén respondre els dubtes dels espectadors amb deficiències visuals que, només per mitjà de la pista sonora de l'obra, no queden aclarits (Benecke, 2014: 143).

Un altre pas que s'ha de dur a terme és el de *Synchro-optic Network*, que aclareix les relacions entre els personatges, els escenaris i altres coses importants de l'obra. Per mitjà d'aquest pas, es comprova si el que se sent de la pista sonora o en descripcions anteriors s'entén o si, pel contrari, s'ha de repetir informació que s'ha donat en escenes anteriors (Benecke, 2014: 143). Però aquest pas no només serveix per a la descripció de personatges, sinó que també resulta útil per a la identificació, ja que permet saber si la identificació donada continua servint, o si pel transcurs de l'obra és necessari un altre nom o un altre tret (Benecke, 2014: 144).

Un altre aspecte a l'hora de fer la descripció dels personatges és si aquesta es pot fer de forma immediata, és a dir, si hi ha buits de missatge que permeten incrustar-la o si pel contrari no n'hi ha. En el segon cas, es comprova si aquesta descripció es pot fer en una escena posterior o no. Si no es pot, sorgeix un conflicte, atès que s'ha de decidir si es preseindeix d'eixa descripció, o si pel contrari "se sacrifica" algun fragment en què se senta música que prèviament s'havia decidit no xafar. Una altra opció és no incloure la descripció d'eixe personatge i posar-la només en una audiointroducció (Benecke, 2014: 145).

Per últim, la *Intended Hyper Description* (d'ara endavant IHD) no inclou informació que surt de la imatge que es troba en el moment, sinó que s'extrau d'altres moments de l'obra cinematogràfica. L'IHD serveix per a completar l'enteniment quan l'accés a la informació de l'original no està complet (Benecke, 2014: 143-144). Aquest pas, com el de *Synchro-optic Network*, també serveix per a la identificació de personatges. Això és així perquè si el nom del personatge fa molt de temps que no ha estat esmentat en l'obra cinematogràfica o que mai s'ha esmentat, s'empra la IHD, és a dir, es diu o es repeteix en aquest moment el nom (Benecke, 2014: 144).

2.3.5 Resum: l'AD de personatges

Com s'ha pogut observar, pel que fa a l'AD de personatges no hi ha homogeneïtat entre les distintes guies d'elaboració d'AD: tenen diferents opinions pel que fa a la identificació del personatge i pel que fa a la descripció que se n'ha de fer.

Per a aquest TFG, adaptem a les nostres necessitats tot allò dit a les guies mencionades prèviament. Per això, farem una doble anàlisi. Per una banda, en allò referent a la identificació de personatges, observarem si el nom es diu abans que es diga en l'obra cinematogràfica (*early identificacion*) o si bé s'espera a què el

nom siga prèviament esmentat en l'obra. Per una altra banda, pel que fa a la descripció de personatges, ens fixarem en si s'audiodescriuen els següents trets:

- nom;
- gènere;
- edat;
- cabells;
- mida;
- bellesa;
- altres trets físics;
- vestimenta;
- ètnia;
- relació entre els personatges;
- professió;
- altres.

3. Metodologia i corpus

Aquest TFG presenta un estudi descriptiu i comparatiu sobre la descripció que es fa dels personatges a l'AD de dues sèries nacionals que han estat emeses en català i castellà. Per tant, seguint l'enfocament descriptivista a la investigació en traducció audiovisual de Chaume (2004), l'objectiu d'aquest TFG no és valorar la qualitat de les AD ni de la informació que se'n dona, sinó enumerar totes les descripcions que s'hi fan per tal de veure les diferències que es donen entre les dues sèries així com les que es donen en les mateixes de manera interna.

3.1 Model d'anàlisi

Com hem esmentat a l'apartat 2.3.5, a aquest TFG realitzem una doble anàlisi on observem com s'identifiquen, per una banda, els personatges i ens fixem, per una altra banda, en els trets amb què s'audiodescriuen.

3.3.1 Anàlisi de la descripció dels personatges

En aquesta fase es seleccionen els fragments d'AD on es descriu a qualsevol personatge (protagonistes, secundaris o extres) que aparega al primer capítol de les sèries del corpus. Queden exclosos d'aquesta

anàlisi aquells fragments d'AD on s'identifiquen els personatges (mitjançant pronoms, per exemple), però on no se'n dona cap mena de descripció.

L'anàlisi de la descripció dels personatges es basa en la categorització dels trets que proposem a l'apartat 2.3.5, que teniu disponible a l'Annex 2. En aquest cas, el que s'especifica és la presència o absència d'eixe tret a l'AD.

3.3.2 Anàlisi de la identificació dels personatges

A aquesta fase s'analitza si es diu el nom dels personatges al més aviat possible o si pel contrari s'espera a què el nom siga esmentat prèviament en l'obra. La informació recopilada està col·locada per importància dels personatges (protagonistes, secundaris i extres) i per l'ordre d'aparició que tenen en l'AD. Aquesta fase de l'anàlisi es recopila en els Fulls 2, 3, 4 i 5 de l'Annex 3; la informació en què ens centrem la trobareu a l'Annex 2.

3.2 Corpus

L'objectiu d'aquest estudi descriptiu és mostrar la realitat que existeix pel que fa a la descripció de personatges en l'AD així com les diferències que hi ha. Per tal d'aconseguir el nostre objectiu, presentem en aquest TFG una anàlisi comparativa entre el primer capítol de *Polseres Vermelles* i el primer capítol de *Velvet*.

Polseres Vermelles és una sèrie creada per Albert Espinosa i dirigida per Pau Freixas que va començar a emetre's en català el 24 de gener de 2011 a TV3, canal que pertany a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Aquesta sèrie tracta d'un grup de xiquets que es troben internats a un hospital i que entaulen una amistat. Aquests xiquets decideixen formar un grup, el símbol del qual són les polseres roges que els donen a l'hospital abans de ser intervinguts. El primer capítol dura aproximadament 45 minuts.

Velvet és una sèrie creada per Ramón Campos i Gema R. Niera que va començar a emetre's en castellà el 17 de febrer de 2014 a Antena 3, que pertany al grup Atresmedia. Aquesta sèrie es centra en la difícil història d'amor entre els dos personatges principals, Alberto i Ana, i està ambientada en els anys 50 i 60. El primer capítol dura aproximadament 95 minuts.

4. Anàlisi de dades

En aquest capítol realitzarem una anàlisi quantitativa i comparativa a partir dels fragments d'AD i diàlegs extrets del primer capítol de *Polseres Vermelles* i del primer capítol de *Velvet*. Per a mostrar millor els resultats, dividirem l'anàlisi en dues parts: per una banda, utilitzarem els fragments d'AD on es descriuen tots els personatges i ens centrarem en les seues descripcions; per una altra banda, emprarem

aquests fragments així com els fragments de diàleg transcrits on s'esmenta per primera vegada el nom dels personatges (si és que s'esmenta) i tractarem el tema de la identificació de personatges.

En la nostra cerca, hem trobat que entre els dos capítols es fa un total de 128 descripcions dels personatges, 46 (35,94%) de les quals pertanyen a *Polseres Vermelles* i 82 (64,06%), a *Velvet*. Aquestes 128 descripcions de personatges corresponen a 103 fragments d'AD (34, 34,29% a *Polseres Vermelles* i 69, 65,71% a *Velvet*). Aquesta diferència numèrica es deu a que alguns fragments contenen la descripció de més d'un personatge.

A més a més, també hem trobat que entre aquests dos capítols s'esmenten els noms de 31 personatges en els diàlegs, 13 (41,94%) dels quals pertanyen a *Polseres Vermelles* i 18 (58,06%), a *Velvet*.

Per a estudiar tots els fragments d'AD i de diàlegs hem creat fulls d'anàlisi amb el programa Microsoft Excel, cinc en total, que estan disponibles a l'Annex 3 inclòs en format digital.

Com hem esmentat al principi d'aquest capítol, dividirem l'anàlisi en dues fases, la de descripció de personatges i la d'identificació de personatges.

4.1 Fase 1. Descripció dels personatges

Com ja hem mencionat prèviament en aquest mateix capítol, dels dos capítols analitzats hem seleccionat 103 fragments d'AD. D'aquests fragments, 34,29% pertanyen a *Polseres Vermelles* i 65,71% a *Velvet*. En aquests fragments es descriuen els personatges 128 vegades, 35,94% de les quals es descriu als personatges de *Polseres Vermelles*, i 64,06%, als de *Velvet*.

D'aquestes 128 descripcions 40 (31,25%) es fan dels personatges principals (14, 11% de *Polseres Vermelles* i 26, 20% de *Velvet*); 37 (28,90%) es fan dels personatges secundaris (8, 6% de *Polseres Vermelles* i 29, 23% de *Velvet*); i 51 (39,85%) es fan d'extres (24, 19% de *Polseres Vermelles* i 27, 21% de *Velvet*). La transcripció d'aquests fragments està disponible al Full 1 de l'annex 3.

Figura 1: Fragments descrits dels personatges de *Polseres Vermelles*

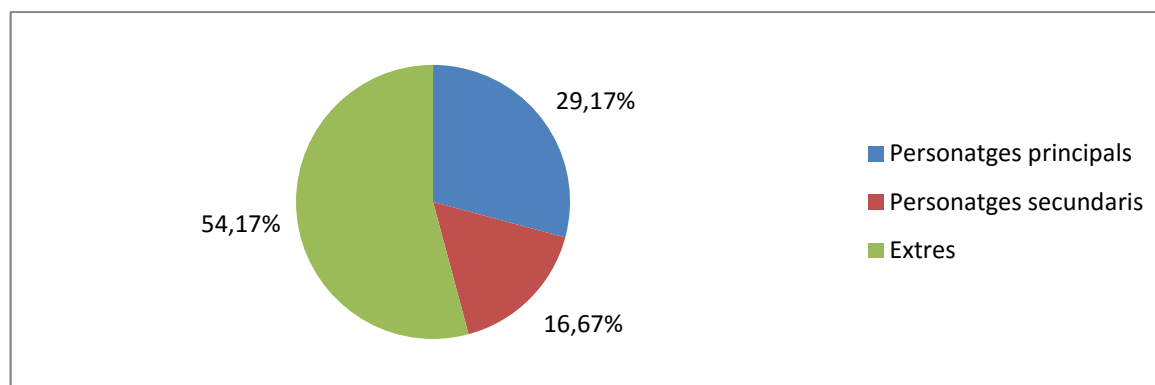
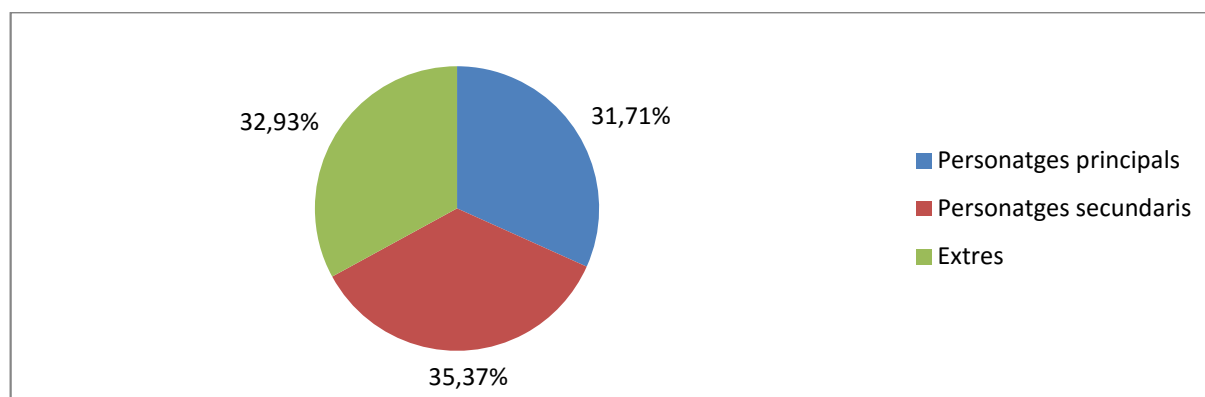

Figura 2: Fragments descrits dels personatges de *Velvet*

4.1.1 Anàlisi dels trets

A continuació, passem a analitzar els resultats segons els trets que es descriuen.

4.1.1.1 Gènere

El gènere es descriu 104 vegades (81,25%) en total. D'aquestes 104 vegades, 39 (37,5%) pertanyen a *Polseres Vermelles* i 65 (62,5%) a *Velvet*. En cap moment no es parla del gènere específicament, sinó que l'extraïem a partir dels adjectius i dels adjectius substantivats.

Taula 1: Exemple de descripció del gènere mitjançant adjectiu

Referència	43	Sèrie	V	TCR	0:04:00 - 0:04:02
AD	Es moreno y tiene una herida en la sien derecha.				

Taula 2: Exemple de descripció del gènere mitjançant adjectiu substantivat

Referència	44	Sèrie	V	TCR	0:04:03 - 0:04:04
AD	Una joven lo mira de lejos.				

4.1.1.2 Edat

L'edat es descriu 35 vegades (27,34%). D'aquestes, 14 (40%) pertanyen a *Polseres Vermelles* i 21 (60%) a *Velvet*. Cal destacar que en cap moment es diu l'edat exacta dels personatges; 5 (14,29%) vegades (totes a *Velvet*) es diu una xifra aproximada, i les altres 30 (85,71%) es fa referència a l'edat per mitjà de noms o adjectius.

Taula 3: Exemple de descripció d'edat mitjançant xifra aproximada

Referència	74	Sèrie	V	TCR	0:26:24 - 0:26:25
AD	Ana ronda los 20 años.				

Taula 4: Exemple de descripció d'edat mitjançant nom

Referència	2	Sèrie	PV	TCR	0:00:51 - 0:00:56
AD	D'un altra ambulància en surt un nen amb llitera que du una mascareta.				

4.1.1.3 Cabells

Dels cabells es parla 8 (6,25%) vegades, 3 (37,5%) a *Polseres Vermelles* i 5 (62,5%) a *Velvet*. De totes les vegades que es descriuen els cabells, 3 vegades (37,5%) diuen només la forma dels cabells (totes a *Polseres Vermelles*), 3 vegades (37,5%) es menciona només els colors dels cabells, i altres 2 vegades (25%) fan referència a la forma i el color.

Taula 5: Exemple de descripció dels cabells mitjançant la forma

Referència	3 B	Sèrie	PV	TCR	0:01:55 - 0:02:03
AD	Una infermera que empenya el carro del menjar surt de l'ascensor, avança per un passadís i es troba amb un noi que té el cap pelat , que du pijama, i que va amb cadira de rodes.				

Taula 6: Exemple de descripció dels cabells mitjançant el color

Referència	50	Sèrie	V	TCR	0:07:21 - 0:07:23
AD	Una joven rubia con gafas entra en el cuarto.				

Taula 7: Exemple de descripció dels cabells mitjançant la forma i el color

Referència	41	Sèrie	V	TCR	0:03:40 - 0:03:42
AD	Es joven con el pelo rubio platino recogido en moño .				

4.1.1.4 Mida

No hi ha cap descripció al voltant de la mida en cap de les dues sèries.

4.1.1.5 Bellesa

De la bellesa només es parla una vegada (0,78%), i és en *Polseres Vermelles*. En aquest cas, no descriuen al personatge com a bell, però diuen que les seues faccions són suaus, cosa que podem considerar subjectiva i, per tant, considerar-la com a descripció de bellesa.

Taula 8: Exemple de descripció de bellesa

Referència	46	Sèrie	V	TCR	0:04:59 - 0:05:01
AD	Es joven con melena corta morena y facciones suaves .				

4.1.1.6 Altres trets físics

A banda de tots aquests trets físics que hem mencionat, també es mencionen altres. En total es fan 11 descripcions (8,6%) d'altres trets físics, de les quals 4 (36,36%) pertanyen a *Polseres Vermelles* i 7 (63,64%) a *Velvet*. De les 11, 9 (81,81%) fan referència a ferides o monyons, i 2 (18,19%) a la primesa.

Taula 9: Exemple de descripció de ferida o monyó dins d'altres trets físics

Referència	8	Sèrie	PV	TCR	0:04:08 - 0:04:11
AD	En retira la taula i li mostra el monyó de la cama dreta.				

Taula 10: Exemple de descripció de primesa dins d'altres trets físics

Referència	23	Sèrie	PV	TCR	0:21:12 - 0:21:15
AD	Al costat, en una altra taula, dues noies també molt primes llegeixen cadascuna un llibre.				

4.1.1.7 Vestimenta

La vestimenta es descriu 19 vegades (14,84%), 2 (10,53%) de les quals es fa a *Polseres Vermelles*, i 17 (89,47%) a *Velvet*. Dels 19 fragments, en 10 (52,63%) es descriu només el tipus de vestimenta, en 1 (5,26%) només el color, i en els altres 8 (42,11%) el tipus i el color.

Taula 11: Exemple de descripció de vestimenta mitjançant el tipus

Referència	3 B	Sèrie	PV	TCR	0:01:55 - 0:02:03
AD	Una infermera que empenya el carro del menjar surt de l'ascensor, avança per un passadís i es troba amb un noi que té el cap pelat, que du pijama , i que va amb cadira de rodes.				

Taula 12: Exemple de descripció de vestimenta mitjançant el color

Referència	48	Sèrie	V	TCR	0:05:45 - 0:05:46
AD	La joven de rojo niega.				

Taula 13: Exemple de descripció de vestimenta mitjançant el tipus i el color

Referència	42	Sèrie	V	TCR	0:03:46 0:03:49
AD	Lleva un vestido de tirantes y un escote cuadrado de color champán .				

4.1.1.8 Ètnia

No hi ha cap descripció al voltant de l'ètnia en cap de les dues sèries.

4.1.1.9 Relació entre els personatges

La mena de relació que hi ha entre els personatges s'esmenta 13 vegades (10,16%) en total, 4 (30,77%) a *Polseres Vermelles* i 9 (69,23%) a *Velvet*. D'aquestes, 5 (38,46%) fan referència a relacions d'amistat, i 8 (61,54%), a relacions familiars.

Taula 14: Exemple de descripció de relació d'amistat

Referència	98	Sèrie	V	TCR	1:21:34 - 1:21:35
AD	Un amigo se aproxima.				

Taula 15: Exemple de descripció de relació familiar

Referència	9	Sèrie	PV	TCR	0:04:28 - 0:04:30
AD	En Jordi mira a la seva mare , que li fa que no.				

4.1.1.10 Professió

La professió es descriu 27 vegades (21,1%), 14 (51,85%) de les quals apareix a *Polseres Vermelles* i 13 (48,15%), a *Velvet*.

Taula 16: Exemple de descripció de professió

Referència	54 A	Sèrie	V	TCR	0:09:52 - 0:09:54
AD	Un sacerdote da la mano a una niña y se la lleva.				

4.1.1.11 Altres

Per últim trobem 15 descripcions (11,72%) que inclouen altres elements i que hem categoritzat en aquest apartat. D'aquestes, 8 (53,33%) pertanyen a *Polseres Vermelles*, i 7 (46,67%), a *Velvet*. 7 fan referència a aparells que ajuden a recuperar-se algú, a millorar la seua qualitat de vida o a passar el temps d'oci; 3 fan referència a complements o a la seua absència, 2, a objectes que els personatges porten a les mans, i 4, a altres. En aquest cas no hem posat els percentatges perquè, tot i que en total hi ha 15 fragments on es descriuen els trets categoritzats com «altres», si fem la suma de tots els esmentats dóna 16 perquè en un fragment hi ha dos trets categoritzats com a «altres».

Taula 17: Exemple de descripció d'aparell que ajuda a recuperar-se dins d'altres

Referència	17 B	Sèrie	PV	TCR	0:15:01 - 0:15:08
AD	Dos portalliteres treuen de l'ambulància un noi que té el cap immobilitzat per un collar ortopèdic, una màscara d'oxigen i que està tapat amb una manta tèrmica .				

Taula 18: Exemple de descripció de complement dins d'altres

Referència	51	Sèrie	V	TCR	0:07:58 - 0:08:01
AD	Lleva el mismo vestido rojo, la maleta en una mano y fular en la otra.				

Taula 19: Exemple de descripció d'objectes que porten a les mans dins d'altres

Referència	40	Sèrie	V	TCR	0:03:22 - 0:03:25
AD	En el salón los invitados charlan paseando o en grupos con copas en las manos .				

Taula 20: Exemple d'altres dins d'altres

Referència	78	Sèrie	V	TCR	0:28:43 - 0:28:45
AD	Una pareja de clientes entra.				

Figura 3: Trets descrits a *Polseres Vermelles*

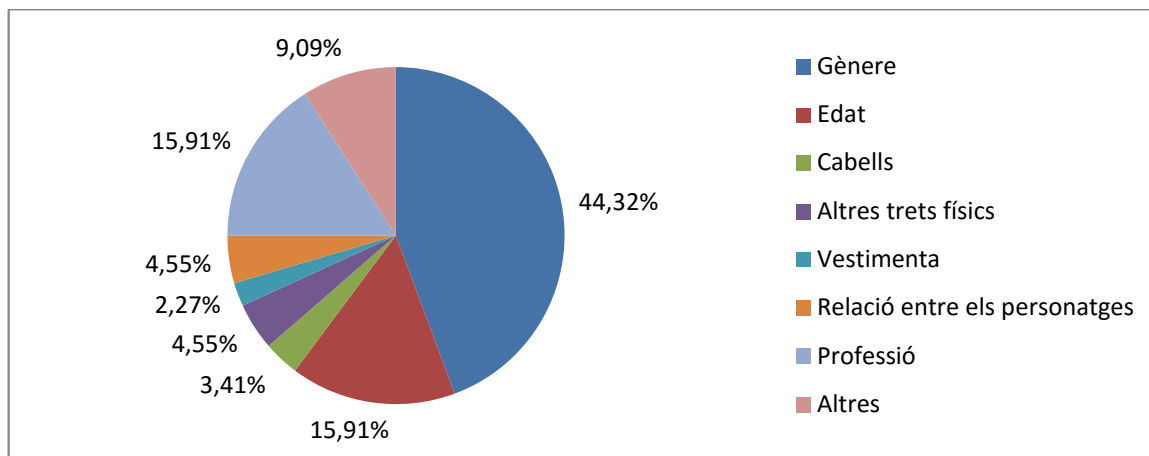
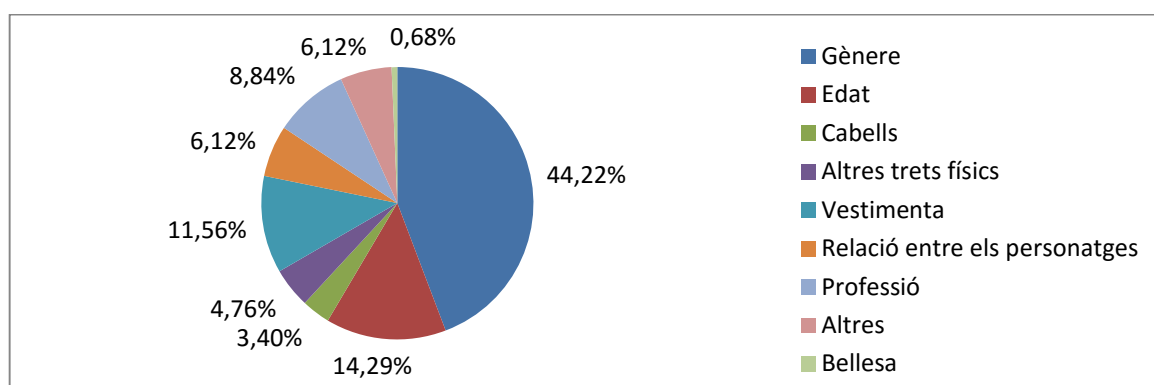

Figura 4: Trets descrits a *Velvet*

4.1.2 Anàlisi dels trets segons tipus de personatge

Una vegada exposats els resultats de l'anàlisi segons els trets que vam seleccionar, exposarem els resultats segons els tipus de personatge.

4.1.2.1 Personatges principals

Entre els personatges principals trobem que el tret més descrit és el gènere (32 vegades), seguit per l'edat (17 vegades), la vestimenta (10 vegades), altres trets físics (9 vegades), altres (7 vegades) i els cabells i la relació entre els personatges (4 vegades). A més a més, també observem que malgrat el major nombre de protagonistes a *Polseres Vermelles* que a *Velvet*, els únics trets que es descriuen més a la primera sèrie que a la segona són els cabells i altres. En fer l'anàlisi també ens adonem que la relació entre els personatges és un tret que només es descriu a *Velvet*. Per últim, també observem que no es menciona ni la bellesa ni la professió dels protagonistes. Aquesta informació es pot comprovar en les graelles i els gràfics següents:

Taula 21: Trets descrits dels protagonistes de *Polseres Vermelles*

	Lleó	Roc	Jordi	Ignasi	Cristina	Toni
Gènere	3	1	2	4	2	1
Edat	2	1	1	1	1	1
Cabells	2		1			
Bellesa						
Altres trets físics	1 (monyó)			1 (braç esquerre en cabestrell)		
Vestimenta	1		1			
Relació entre els personatges						
Professió						
Altres	1 (cadira de rodes)		1 (cadira de rodes)	1 (auriculars)	1 (polsera de paper)	1 (collar ortopèdic, màscara d'oxigen i manta tèrmica)

Taula 22: Trets descrits dels protagonistes de *Velvet*

	Alberto	Ana
Gènere	7	12
Edat	3	7
Cabells		1
Bellesa		
Altres trets físics	3 (ferides i sang)	4 (ulls tancats, sang)
Vestimenta	2	6
Relació entre els personatges	2	2
Professió		
Altres		2 (maleta, descalça)

Figura 5: Trets descrits dels protagonistes de *Polseres Vermelles*

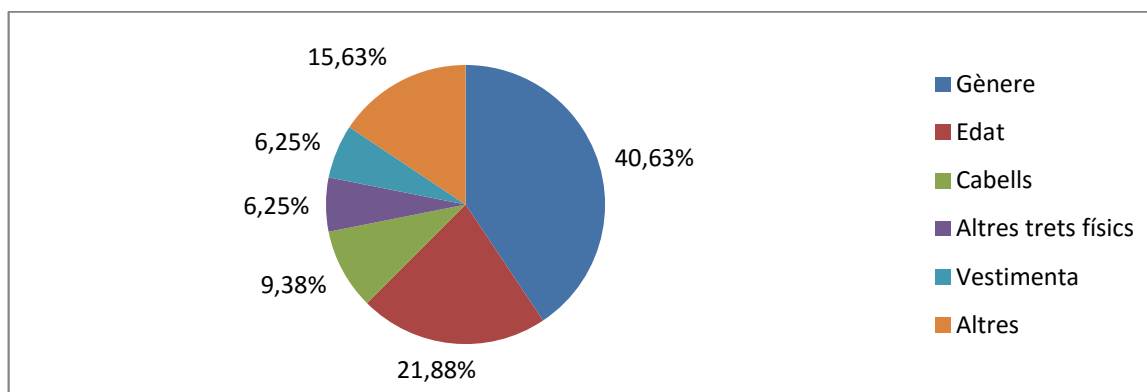
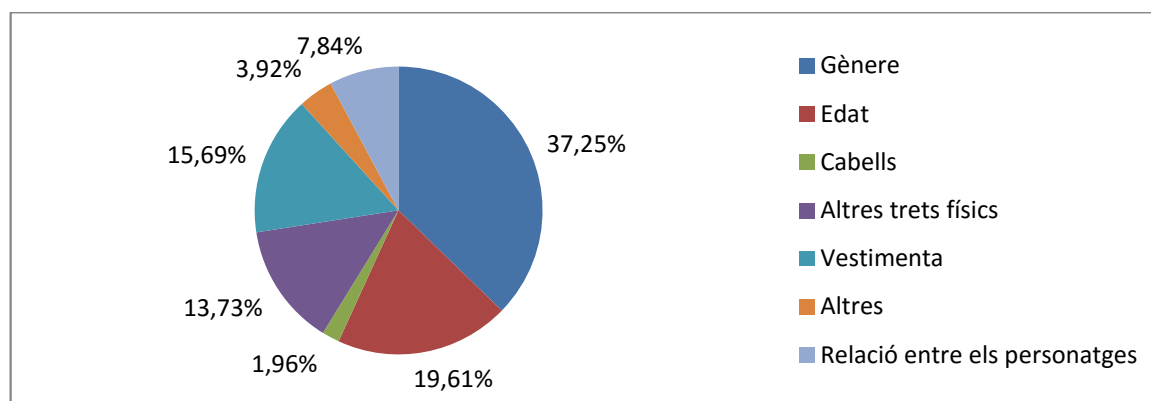

Figura 6: Trets descrits dels protagonistes de *Velvet*

4.1.2.2 Personatges secundaris

Entre els personatges secundaris trobem que el tret que més es descriu torna a ser el gènere (34 vegades), seguit per l'edat (9 vegades), la vestimenta i la relació entre els personatges (6 vegades), els cabells i la professió (3 vegades), i la bellesa i altres (1 vegada). En fer l'anàlisi observem que no sols tots els trets es descriuen més a *Velvet* que a *Polseres Vermelles*, sinó que també a la primera sèrie es descriuen els cabells, la bellesa, la vestimenta i altres, trets que no es descriuen en els personatges secundaris de *Polseres Vermelles*. Altra cosa que també observem és que de cap es menciona cap altre tret físic.

Taula 23: Trets descrits dels personatges secundaris de *Polseres Vermelles*

	Núria	Mercero	Benito	Avi de Toni	Mare de Roc	Dra. Andrade
Gènere	2	1		3	1	1
Edat				1		
Cabells						
Bellesa						
Altres trets físics						
Vestimenta						
Relació entre els personatges	1			1		
Professió		1				1
Altres						

Taula 24: Trets descrits dels personatges secundaris de *Velvet*

	Doña Gloria	Patricia	Mateo	Cristina	Rita	Don Emilio	Doña Blanca	Clara	Luisa	Pedro
Gènere	3	2	3	3	2	4	3	1	4	1
Edat		2	1	2	1			1		1
Cabells		1		1	1					
Bellesa				1						
Altres trets físics										
Vestimenta		1				2	1	1	1	

	Doña Gloria	Patricia	Mateo	Cristina	Rita	Don Emilio	Doña Blanca	Clara	Luisa	Pedro
Relació entre els personatges	1		1		1				1	
Professió									1	
Altres					1 (ulleres)					

Figura 7: Trets descrits dels personatges secundaris de *Polseres Vermelles*

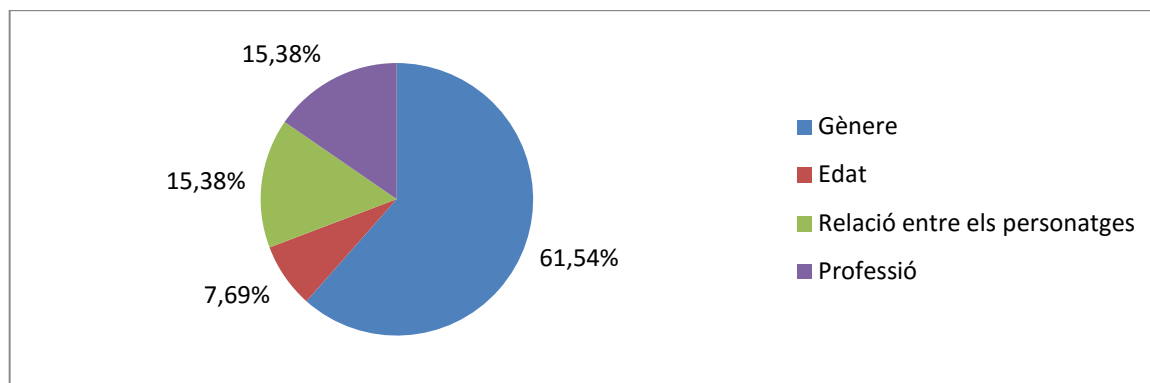
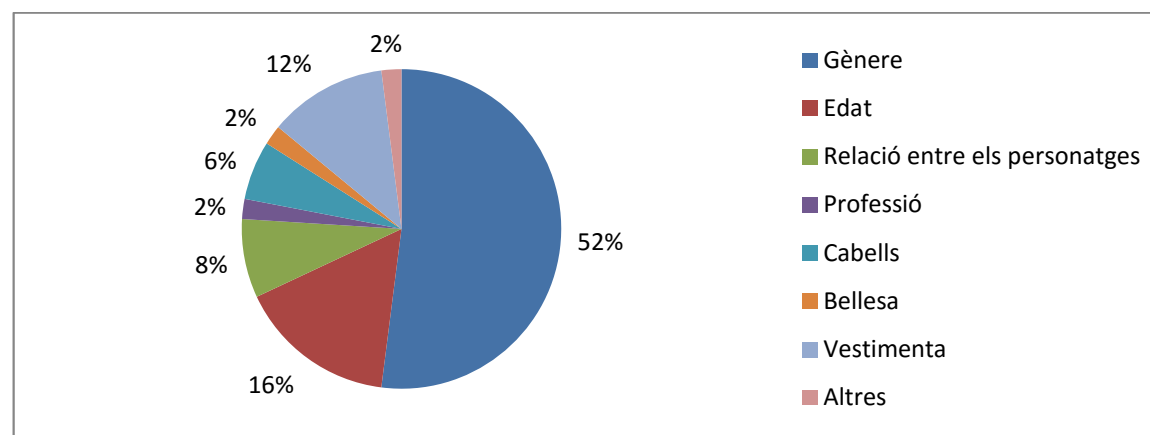

Figura 8: Trets descrits dels personatges secundaris de *Velvet*

4.1.2.3 Extres

Entre els extres, el tret que de nou es descriu més sovint és el gènere (38 vegades), seguit de la professió (24 vegades), l'edat (9 vegades), altres (8 vegades), la vestimenta (3 vegades), els cabells i altres trets físics (2 vegades) i la relació entre els personatges (1 vegada). Ací, observem que l'únic tret que es descriu més a *Polseres Vermelles* que a *Velvet* és l'edat i que els altres trets físics només es descriuen a la primera sèrie. No obstant això, també ens adonem que, per contra, els cabells, la vestimenta i la relació entre els personatges són trets que només es descriuen a *Velvet*. Per últim, també trobem que entre els extres no es menciona ni els cabells ni la bellesa a cap de les dues sèries.

Taula 25: Trets descrits dels extres de *Polseres Vermelles*

	Josep	Juanma	Gavina	Sònia	Sra. Herminia	Pare d'Ignasi	Andreu	Altres extres
Gènere		1	2	1	1	2		11
Edat			1					5
Cabells								
Bellesa								
Altres trets físics								2 (primesa)
Vestimenta								
Relació entre els personatges						2		
Professió		1						11
Altres						1 (diari)		2 (collar ortopèdic i mascareta)

Taula 26: Trets descrits dels extres de *Velvet*

	Don Rafael	Padre Andrés	Don Francisco	Carmen	Doña Pilar	Gerardo	Altres extres
Gènere	2	1		1	1	1	14
Edat			1				2
Cabells							1
Bellesa							
Altres trets físics							
Vestimenta	1						2
Relació entre els personatges	1						
Professió		1					11
Altres							5 (copes)

Figura 9: Trets descrits dels extres de *Polseres Vermelles*

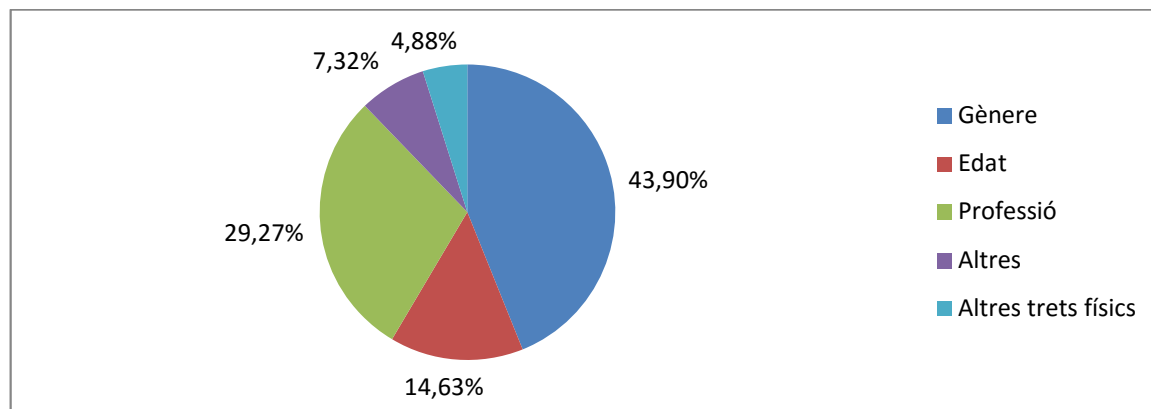
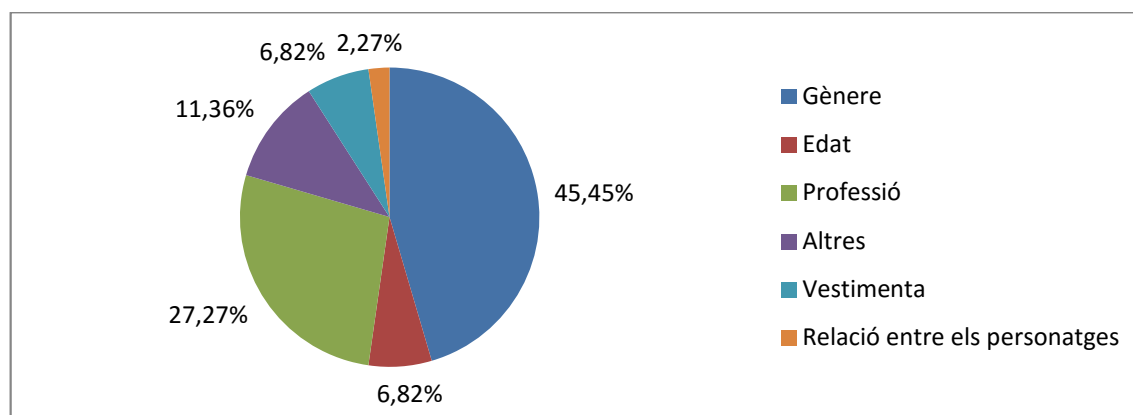

Figura 10: Trets descrits dels extres de *Velvet*

4.2 Fase 2. Identificació dels personatges

Ara passem a analitzar la identificació dels personatges, per a això, emprarem els 31 fragments de diàlegs seleccionats, en els quals s'esmenta per primera vegada els personatges; exposarem si hi ha alguna diferència respecte a la identificació dels personatges segons el tipus (protagonista, secundari o extra); mostrarem de quins no es diu el nom en les AD (18 ocasions) i els tornarem a dividir per tipus de personatge; anotarem si hi ha casos en què s'esmenta el nom del personatge abans en l'AD que en els diàlegs; i si una vegada emprat el nom en els diàlegs, es nomena als personatges d'una altra manera.

Tota aquesta informació està disponible en els Fulls 2 i 4 de l'Annex 3.

4.2.1 Identificació dels personatges en els diàlegs

Com hem comentat ja, entre els diàlegs dels dos capítols de les dues sèries es diu el nom d'un total de 31 personatges. D'aquests personatges, 13 (41,94%) pertanyen a *Polseres Vermelles* i 18 (58,06%) a *Velvet*.

Dins dels 13 de *Polseres Vermelles* que es mencionen als diàlegs, trobem 5 personatges principals (Lleó, Roc, Jordi, Ignasi, i Toni), 2 personatges secundaris (Núria i Benito), i 6 extres (Josep, Juanma, Gavina, Sònia, Sra. Hermínia, Andreu).

Pel que fa als personatges de *Velvet* que es mencionen als diàlegs, trobem els 2 protagonistes (Alberto i Ana), els 10 personatges secundaris (Doña Gloria, Patricia, Mateo, Cristina, Rita, Don Emilio, Doña Blanca, Clara, Luisa i Pedro), i 6 extres (Don Rafael, Padre Andrés, Don Francisco, Carmen, Doña Pilar i Gerardo).

4.2.1.1 Personatges principals

Dels sis personatges principals de *Polseres Vermelles* (Lleó, Roc, Jordi, Ignasi, Toni i Cristina), s'esmenten 5 noms (83,33%) en els diàlegs. L'únic nom que no s'esmenta en tot el capítol és el de Cristina, que sí que es menciona a l'AD.

Per una altra banda, en el capítol de *Velvet* s'esmenten els noms d'ambdós personatges en els diàlegs, és a dir, d'Alberto i Ana.

Com podem observar, en ambdós capítols es tendeix a identificar als personatges principals en els diàlegs. No obstant això, mentre que en *Velvet* es mencionen tots, en *Polseres Vermelles* la tendència no és total, atès que un dels sis protagonistes no es menciona.

4.2.1.2 Personatges secundaris

Dels sis personatges secundaris que apareixen a *Polseres Vermelles*, als diàlegs s'esmenten els noms de 2 (33,33%), que són els de Núria i Benito. Els noms que falten per esmentar són els de Mercero, l'avi del Toni, la mare del Roc, i la Dra. Andrade, que tampoc no es mencionen a les AD.

Pel contrari, en *Velvet* s'esmenten en els diàlegs els noms dels 10 personatges secundaris que ixen. Aquests personatges són Doña Gloria, Patricia, Mateo, Cristina, Rita, Don Emilio, Doña Blanca, Clara, Luisa i Pedro.

Per tant, podem dir que de les dues sèries, només *Velvet* tendeix a esmentar el nom dels personatges secundaris; mentre que a *Polseres Vermelles* la tendència és no mencionar-los.

4.2.1.3 Extres

A *Polseres Vermelles* de tots els extres que apareixen, s'esmenten el nom de 6 (27,27%) (Josep, Juanma, Gavina, Sònia, Sra. Hermínia i Andreu).

Per una altra banda, trobem que a *Velvet* s'esmenten els noms també de 6 extres (23,08%) (Don Rafael, Padre Andrés, Don Francisco, Carmen, Doña Pilar, i Gerardo).

No obstant això, a ambdues sèries ixen molts més extres de què es mencionen. Així podem concloure que en cap de les dues sèries es tendeix a identificar els extres pel seu nom, sinó que empren altres formes per a esmentar-los.

4.2.2 Comparativa sobre identificació en els diàlegs i en les AD

En l'apartat anterior hem pogut observar quins noms de personatges es mencionen en els diàlegs. A continuació, es farà especial atenció a algunes diferències que hi ha en els dos capítols pel que fa a la identificació dels personatges en els diàlegs i en les AD.

Així, observareu que hi ha moments en què es prefereix esperar fins que el nom haja estat esmentat als diàlegs, mentre que en altres casos han optat per introduir els noms en les AD, tot i que en els diàlegs encara no s'han sentit.

Tota aquesta informació està disponible en els Fulls 3 i 5 de l'Annex 3.

4.2.2.1 Identificació dels personatges principals pel seu nom

Com hem pogut observar, dels sis protagonistes que hi ha en *Polseres Vermelles*, en els diàlegs només diuen el nom de 5 (Lleó, Roc, Jordi, Ignasi i Toni). No obstant això, en l'AD mencionen els noms de 5 (83,33%) incloent a Cristina però sense esmentar a Toni.

A més a més, en dos casos dels sis personatges principals (33,33%) es produeix un avançament del nom del personatge en les AD. Aquests són els noms de Cristina, de qui no es diu el nom en tot el capítol, com hem dit ja, i el de Roc, que s'esmenta 6 minut abans de sentir-se als diàlegs.

Pel que fa a *Velvet*, a les AD ocorre el mateix que als diàlegs, s'esmenten els noms d'ambdós protagonistes (Alberto i Ana). En el cas de *Velvet*, el nom d'Ana es diu a l'AD 1 minut abans que als diàlegs (Full 5 de l'Annex 3).

Com podem observar, en les AD d'ambdues sèries tendeixen a esmentar els noms dels personatges principals. De la mateixa manera, també ens adonem que mentre que en *Polseres Vermelles* la tendència, tot i que no total, és la de no mencionar el nom dels protagonistes abans que se senta en els diàlegs, en *Velvet* no hi ha una tendència clara. En un cas s'avança i en un altre s'espera.

4.2.2.2 Identificació dels personatges secundaris pel seu nom

Mentre que en els diàlegs de *Polseres Vermelles* s'esmenten el nom de 2 personatges secundaris (Núria i Benito), dels 6 que apareixen en total, en les AD, només diuen el nom d'1 (16,67%) (Núria). Al Full 3 observem que de la Núria s'esmenta primer el nom en els diàlegs, i 13 minuts més tard se sent a l'AD.

Hem vist que en els diàlegs de *Velvet* diuen el nom dels 10 personatges secundaris que hi ha. Però pel que fa a l'AD, només s'esmenten el nom de 5 dels 10 (Mateo, Cristina, Don Emilio, Doña Blanca i Luisa). Dels cinc personatges que s'esmenta el nom en els diàlegs, tots es diuen abans que a l'AD: el nom de Mateo se sent 1 hora i 23 minuts abans, el nom de Cristina se sent 1 minut abans, el nom de Don Emilio se sent 16 segons abans, el nom de Doña Blanca se sent 2 minuts i mig abans, i el nom de Luisa se sent 1 minut abans.

Per tant, podem concloure que en cap de les dues sèries tendeixen a esmentar el nom dels personatges secundaris en les AD. Com podem observar, en *Polseres Vermelles* queda patent que no és allò habitual, mentre que en *Velvet* no podem dir que siga una tendència clara, atès que es fa en la meitat dels casos. A allò que sí que tendeixen és a esperar que el personatge s'identifique primer als diàlegs per mitjà del nom per tal d'emprar-lo a les AD.

4.2.2.3 Identificació dels extres pel seu nom

Als diàlegs de *Polseres Vermelles* esmenten el nom de 6 extres, d'aquests s'esmenta només el nom d'1 (16,67%) (Gavina) a les AD.

Per una altra banda, als diàlegs de *Velvet* també s'identifiquen 6 personatges pel seu nom, d'aquests, 4 (66,67%) (Don Rafael, Carmen, Doña Pilar i Gerardo) són també identificats a les AD.

Una altra cosa que també cal dir és que el nom de Carmen s'avança en les AD (16,67%), dient-lo, així, abans que en els diàlegs.

Com podem observar, a l'AD de *Polseres Vermelles* no es tendeix a dir el nom dels extres que ja han sigut indentificats mitjançant aquest als diàlegs, mentre que a les de *Velvet* sí que hi ha eixa tendència.

En resum, en 4 ocasions de 31 (12,90%) s'avança el nom dels personatges en les AD. Dels 13 personatges de *Polseres Vermelles*, 2 (15,38%) són mencionats amb anterioritat a les AD, els quals, a més a més, són part dels 6 protagonistes (33,33%). Dels 18 personatges de *Velvet*, també en són 2 (11,11%) els que són mencionats amb anterioritat a les AD, un dels quals pertany als dos protagonistes, i l'altre (16,67%), als extres.

4.2.3 Altres formes d'identificació

En aquest apartat parlarem de les altres formes d'identificació que s'empren per als personatges d'ambdues sèries que s'esmenten en els diàlegs. Ens centrem en aquells en què es menciona el seu nom als diàlegs i, una vegada sentit el seu nom, comprovem si sempre s'utilitza eixe nom o si, a banda, també són reconeguts per mitjà d'altres formes.

Tota aquesta informació està disponible en els Fulls 3 i 5 de l'Annex 3.

4.2.3.1 Personatges principals

Com hem dit en l'apartat 4.2.2.1, als diàlegs de *Polseres Vermelles* es diuen els noms de Jordi, Roc, Jordi, Ignasi i Toni. Però d'aquests cinc només hi ha 2 (33,33%) a qui, després de sentir el seu nom per primera vegada als diàlegs, s'identifica d'una altra forma.

- A Ignasi se l'identifica una vegada amb el substantiu “nen” (44).
- A Toni també se l'identifica emprant el substantiu “nen” (25).

En el cas de *Velvet*, dels dos protagonistes que hi ha i que es mencionen en els diàlegs (Alberto i Ana) es fan identificacions diferents del nom una vegada s'han sentit aquests en els diàlegs.

- Les altres formes d'identificar Alberto són mitjançant els substantius “hijo” (41) i “chico” (68).
- A Ana se l'identifica amb els substantius “niña” (63, 64, 70), “sobrina” (69) i “amigas” (87).

Per tant, en *Polseres Vermelles* no tendeixen a identificar els protagonistes amb altres formes una vegada s'ha sentit el nom d'aquests en els diàlegs. No obstant això, en *Velvet* sí que hi ha la tendència a emprar altres formes d'identificació a pesar d'haver-se mencionat ja els seus noms en els diàlegs.

4.2.3.2 Personatges secundaris

En *Polseres Vermelles*, dels dos personatges secundaris de qui es diu el nom en els diàlegs (Núria i Benito) no es fa cap altra identificació a les AD per a esmentar-los. En el cas de la Núria s'empra sempre el seu nom, mentre que a Benito no se'l menciona en cap moment.

En *Velvet*, dels deu personatges secundaris que s'esmenten en els diàlegs (Doña Gloria, Patricia, Mateo, Cristina, Rita, Don Emilio, Doña Blanca, Clara, Luisa i Pedro), 4 (40%) són identificats amb altres formes diferents dels seus noms:

- Per a identificar Mateo s'empra el substantiu “amigo” (100).
- A Rita se l'identifica mitjançant el substantiu “amigas” (87).
- A Luisa també se l'identifica per mitjà del substantiu “amigas” (87).
- Per a identificar Pedro s'utilitza el substantiu “chico” (93).

Amb aquestes dades podem concloure que la tendència a *Polseres Vermelles* i *Velvet* és la d'identificar als personatges secundaris sempre amb el seu nom una vegada aquest s'ha sentit als diàlegs. Malgrat això, a *Velvet* no es fa en el 100% dels casos.

4.2.3.3 Extres

Dels sis extres de qui es diu el nom en els diàlegs de *Polseres Vermelles* (Josep, Juanma, Gavina, Sònia, Sra. Hermínia i Andreu) no es fa cap altra identificació a les AD per a esmentar-los. En el cas de la Gavina sí que es menciona el seu nom, mentre que dels altres no es fa cap menció.

En *Velvet* dels sis extres de qui es diu el nom en els diàlegs (Don Rafael, Padre Andrés, Don Francisco, Carmen, Doña Pilar, i Gerardo), hi ha 2 (33,33%) que s'identifiquen amb altres formes diferents de les del seu nom:

- L'altra forma d'identificació de Don Rafael és el substantiu “padre” (41).
- A Don Francisco se l'identifica per mitjà del pronom “él” (82).

En el cas dels extres torna a passar com en el cas dels personatges secundaris: es tendeix a no emprar altres formes d'identificació, tot i que en *Velvet* aquesta tendència no és total.

En resum, en aquest apartat trobem que dels 31 personatges d'ambdues sèries, els noms dels quals es mencionen en els diàlegs, 10 (32,26%) són identificats mitjançant altres formes. Dels 10 personatges, dos formen part de *Polseres Vermelles* i 8 de *Velvet*. En total trobem 15 formes d'identificació, només una de les quals (6,67%) és un pronom. A més, a més, observem que els 2 personatges (33,33%) de *Polseres Vermelles* que s'identifiquen amb altres formes són part del grup dels 6 protagonistes; mentre que dels de *Velvet* trobem els 2 protagonistes, 4 (40%) de 10 personatges secundaris, i 2 (33,33%) de 6 extres.

Capítol 5. Conclusions

Una vegada fetes les anàlisis de dades referents a la descripció i a la identificació dels personatges en les AD de *Polseres Vermelles* i *Velvet*, i mostrats els resultats, presentem les conclusions a què hem arribat. Així, exposarem la interpretació dels resultats, la validació de les hipòtesis i les possibles línies d'investigació.

5.1 Interpretació dels resultats

A continuació mostrarem les interpretacions que hem fet dels resultats de la descripció i la identificació dels personatges del primer capítol de *Polseres Vermelles* i de *Velvet*.

5.1.1 Resultats de la descripció dels personatges

Pel que fa a la descripció dels personatges observem que en *Polseres Vermelles* es fan més descripcions dels extres, en segon lloc dels personatges principals, i per últim dels secundaris. En *Velvet*, per contra, els personatges que més es descriuen són els protagonistes, seguits pels personatges secundaris i finalment pels extres. És a dir, que en *Velvet* sí que s'observa que el nombre de descripcions depèn de la importància dels personatges.

Si ens fixem en els trets descrits, veurem que aquells que més es descriuen en ambdues sèries són el gènere i l'edat. A *Polseres Vermelles* també es descriuen a sovint la professió, altres, altres trets físics i la relació entre els personatges, els cabells i la vestimenta. En *Velvet* els trets que també es descriuen amb freqüència són la vestimenta, la professió, la relació entre els personatges, altres trets físics i altres, els cabells i finalment la bellesa. D'aquesta manera queda reflectit que en *Polseres Vermelles* donen preferència als trets físics, mentre que a *Velvet* opten per descriure més els altres trets (tret del gènere i l'edat) que els identifiquen però que no són purament físics.

Si analitzem els resultats pels tipus de personatges, trobem que:

- Els trets que més es descriuen a ambdues sèries dels protagonistes són el gènere i l'edat, però després ja no segueixen el mateix ordre. *Polseres Vermelles* continua descrivint altres, els cabells, altres trets físics i la vestimenta. *Velvet* opta per donar més informació de la vestimenta, altres trets físics, la relació entre els personatges, altres i finalment els cabells.
- Pel que fa als personatges secundaris, el tret de què més descripcions es fa és del gènere, però després donen prioritat a diferents trets. La classificació dels trets descrits a *Polseres Vermelles* continua amb la professió, la relació entre els personatges i l'edat. La de *Velvet* continua amb l'edat, la vestimenta, la relació entre els personatges, els cabells i finalment la professió, altres i la bellesa.

- Els trets que més es descriuen dels extrems a ambdues sèries són el gènere i la professió. En *Polseres Vermelles* continuen amb l'edat, altres i altres trets físics; en *Velvet* continuen amb altres, l'edat i la vestimenta, i els cabells i la relació entre els personatges.

5.1.2 Resultats de la identificació dels personatges

Pel que fa a la **identificació dels personatges en els diàlegs** concloem que:

- **Tant *Polseres Vermelles* com *Velvet* tenen la tendència a identificar als personatges principals**, tot i que a *Polseres Vermelles* aquesta tendència no és total.
- **Quant als personatges secundaris, cada sèrie té una tendència distinta.** *Velvet* tendeix a esmentar el nom dels personatges secundaris, *Polseres Vermelles*, al contrari, tendeix a no mencionar-los.
- **Respecte dels extrems, la tendència d'ambdues sèries és la de no identificar-los.**

Pel que fa a la **identificació dels personatges en les AD** trobem que:

- **En *Polseres Vermelles* i en *Velvet* tendeixen a esmentar els noms dels protagonistes**, tot i que a *Polseres Vermelles* aquesta tendència torna a no ser total. En aquesta sèrie, s'avança el nom de dos dels protagonistes, un dels quals s'esmenta en els diàlegs en eixe mateix capítol, i un altre dels quals s'esmentarà en el següent.
- **Respecte dels personatges secundaris, ni *Polseres Vermelles* ni *Velvet* té la tendència clara a identificar aquests personatges pel seu nom.**
- **Quant als extrems, es troben tendències oposades.** Mentre que a *Polseres Vermelles* es tendeix a no esmentar els noms d'aquells que han estat esmentats als diàlegs, a *Velvet* es tendeix a esmentar-los.

Pel que fa a **altres formes d'identificació** podem dir que:

- **Pel que fa als protagonistes, es troben tendències oposades.** En *Polseres Vermelles* tendeixen a no identificar-los amb altres formes tret del seu nom. A *Velvet*, per contra, sí que tendeixen a emprar altres formes d'identificació.
- **Quant als personatges secundaris, contràriament, ambdues sèries tenen la tendència d'identificar-los per mitjà del seu nom**, tendència que en *Velvet* no és total.
- **Respecte dels extrems dels quals s'ha sentit el nom en els diàlegs, tampoc es tendeix a identificar-los mitjançant altres formes**, tot i que, de nou, aquesta tendència no és del 100% en *Velvet*.

5.2 Validació de les hipòtesis

La primera hipòtesi d'aquesta investigació suposava que, degut a la diferència de llengües, trobaríem diferències notòries entre una sèrie en llengua castellana i una altra en sèrie catalana. Després d'haver fet les anàlisis i d'haver exposat els resultats, **no queda validada**. Tret del fet que es tracten de dues llengües distintes, i per tant el vocabulari no és el mateix, **no hi ha cap diferència que diferencie la creació de les AD relacionada amb la llengua**.

La segona hipòtesi era que, atesa l'absència d'indicacions a la norma UNE 153020 pel que fa a la descripció concreta de personatges, trobaríem diferències entre les preferències que tenen a l'hora de donar informació dels personatges. En aquest cas **sí que es pot validar** la hipòtesi, ja que, com queda reflectit a les anàlisis i els resultats, **cada sèrie dóna prioritat a trets distintes**. Així, mentre *Polseres Vermelles* dóna en conjunt més importància als trets físics, a *Velvet* es dóna més importància a la resta de trets que no tenen a veure amb l'aparença física, com, per exemple, la relació entre els personatges o la vestimenta. A més a més, **inclús dins de les mateixes sèrie hi ha incongruències pel que fa a la descripció de personatges**, atès que no li donen la mateixa importància als trets que els caracteritzen segons el tipus de personatge que són.

La tercera hipòtesi, que suposava que trobaríem diferències pel que fa a la identificació dels personatges, **també queda validada**. No hi ha cap tipus de norma que se segueixi de forma automàtica per a la identificació dels personatges, de manera que de vegades emprin altres formes d'identificació diferents de les del nom, i de vegades no; de la mateixa manera que de vegades s'avancen en les AD els noms dels personatges.

5.3 Possibles línies d'investigació

Arran dels resultats obtinguts, queden obertes altres línies d'investigació per obtenir informació més detallada de la descripció i la identificació de personatges. Per exemple, es podria analitzar un corpus major de sèries de televisió en llengua catalana i en llengua castellana o també es podria ampliar el corpus a sèries en unes altres llengües, com ara l'alemany o l'anglès.

A més, es podrien comparar els resultats d'aquesta investigació amb l'anàlisi de la descripció i la identificació de personatges de les AD en altres formats: llargmetratges, documentals i, fins i tot, obres de teatre.

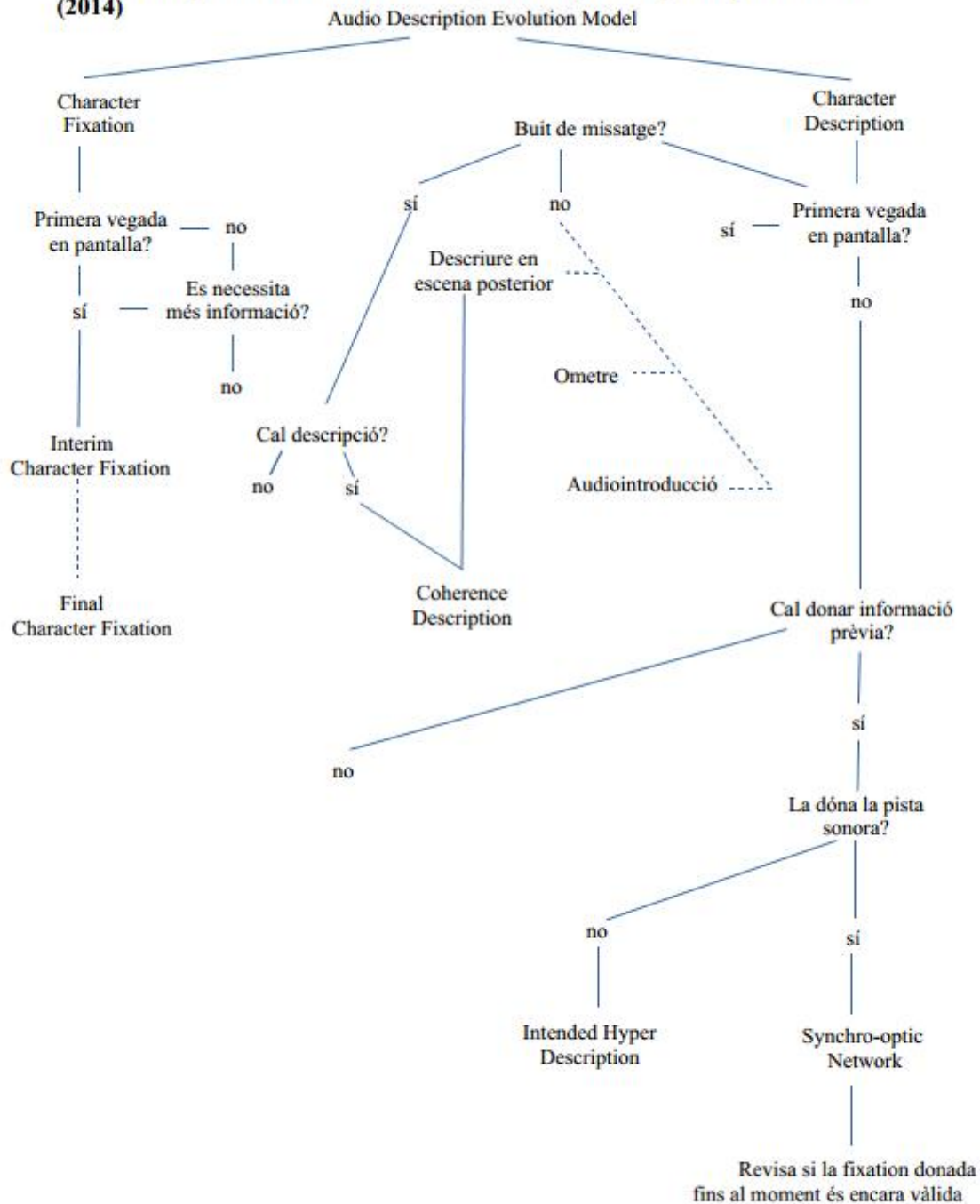
Bibliografia

- AENOR. (2005). *Audiodescripción para personas con discapacidad visual. Requisitos para la audiodescripción y elaboración de audioguías. UNE 153020*, Madrid: AENOR.
- AUDIO DESCRIPTION COALITION (2013). *A Brief History of Audio Description in the U.S.* Recuperat el 3 de març de 2016 de <http://www.audiodescriptioncoalition.org/history.html>
- BENECKE, B (2014). Character fixation and character description. The naming and describing of characters in *Inglourious Basterds*. En: MASZEROWSKA, A., MATAMALA, A., & ORERO, P. (Eds.), *Audio Description: New Perspectives Illustrated* (Vol. 112). Amsterdam: John Benjamins.
- BRAUN, S. I ORERO, P. (2010). Audio description with audio subtitling—an emergent modality of audiovisual localisation. *Perspectives: Studies in Translatology*, 18 (3), (173-188).
- CHAUME, F. (2004). *Cine y traducción*. Madrid: Cátedra.
- CHAUME, F. (2012). *Audiovisual translation: Dubbing*. Manchester: St. Jerome.
- CHAUME, F. (2013). La traducción audiovisual: Nuevas tecnologías, nuevas audiencias. En: *Atti del 12° Congresso dell'Associazione Italiana di Linguistica Applicata* (143-159). Perugia: Guerra Edizioni.
- DÍAZ CINTAS, J., ORERO P. I REMAEL A. (2007) "Media for all: A global challenge". En DÍAZ CINTAS, J., ORERO P. I REMAEL A. (eds): *Media for all. Subtitling for the Deaf, Audio description and Sign Language*. Amsterdam: Rodopi (11-20).
- HERNÁNDEZ BARTOLOMÉ, A. I. I MENDILUCE CABRERA, G. (2005). "New trends in audiovisual translation: The latest challenging modes". *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*, 31, (89-104). Recuperat el 4 de març de 2016 de <http://www.miscelaneajournal.net/images/stories/articulos/vol31/bartolome31.pdf>
- JÁUDENES CASAUBÓN, C. I GÓMEZ NIETO B. (2006). *Observaciones de FIAPAS al informe realizado por el Dr. Jorge Díaz Cintas «Competencias profesionales del subtitulador y el audiodescriptor»*. Madrid: fiapas. Recuperat el 3 de març de 2016 de http://cesya.uc3m.es/estaticas/jornada/documentos/observaciones_de_FIAPAS.pdf
- LIMBACH, C. (2012). *La audiodescripción fílmica y el aspecto de la neutralidad: Un análisis comparativo entre la audiodescripción en inglés y alemán de la película Slumdog Millionaire*. Hamburg: Diplomatica Verlag.
- MATAMALA, A. I ORERO, P. (2009). L'accessibilitat a Televisió de Catalunya: parlem amb Rosa Vallverdú, directora del departament de Subtitulació de TVC. *Quaderns: revista de traducció*, 16, (301-312). Recuperat el 1 d'abril de 2016 en <https://ddd.uab.cat/pub/quaderns/11385790n16/11385790n16p301.pdf>

- OFCOM (2006). *Guidelines on the Provision of Television Access Services*. Recuperat el 5 d'abril de 2016 de http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/other-guidance/tv_access_serv/guidelines/
- ORERO, P. (2005). La inclusión de la accesibilidad en comunicación audiovisual dentro de los estudios de traducción audiovisual. *Quaderns: Revista de Traducció*, 12, (173-185). Recuperat el 3 de març de 2016 de <https://ddd.uab.cat/pub/quaderns/11385790n12/11385790n12p173.pdf>
- ORERO, P., PEREIRA, A. M. I UTRAY, F. (2007): Visión histórica de la accesibilidad en los medios en España. *TRANS*, 2, (31-43). Recuperat el 1 d'abril de 2016 de http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_11/T.31-43OreroPereiraUtray.pdf
- PALOMO LÓPEZ, A. (2016). *Seeing Films Through Your Ears: A Descriptive and Comparative Study of Audio Description for Children in the UK and Spain*. (Tesi doctoral). Universitat Jaume I.
- RAI, S., GREENING, J. I PETRÉ, L. (2010). *A comparative study of audio description guidelines prevalent in different countries*. London: Media and Culture Department, Royal National Institute of Blind People. Recuperat el 4 de març de 2016 de http://audiodescription.co.uk/uploads/general/RNIB._AD_standards.pdf
- SANZ CAMEO, P. (2012). La audiodescripción en España. *Progreso Digital*, 2. Recuperat el 3 de març de 2016 de <http://progresodigital.unidadprogresista.org/noticia/AUDIODESCRIPCION-ESPA%C3%91A.aspx>
- SZYMAŃSKA, B. I ZABROCKA M. (2015). Audio description as a verbal and audio technique of recapturing films. En: BOGUCKI, L., & DECKERT, M. (eds.). *Accessing audiovisual translation*. Frankfurt am Main: Peter Lang (117-136).

Annex 1. Esquema del model de Benecke

Annex 1. Diagrama del model de descripció dels personatges segons Benecke (2014)

Annex 2. Categories d'anàlisi

Trets de l'anàlisi de la descripció dels personatges

A continuació, es llisten els trets que proposem a l'apartat 2.3.5 com a categories de l'anàlisi de la descripció dels personatges. Aquests trets són els que trobareu en les taules del Microsoft Excel que componen l'Annex 3.

- Número de referència de l'exemple del fragment (cada fragment s'identifica amb un número correlatiu i aquells fragments on es descriu més d'un personatge s'identifiquen amb el número corresponent seguit de lletres de l'abecedari llatí.);
- Nom de la sèrie;
- Número de l'episodi a què pertany;
- TCR;
- Transcripció de l'AD;
- Nom del personatge a qui es descriu, o tipus de personatge en cas que siga extra;
- Gènere;
- Edat;
- Cabells;
- Mida;
- Bellesa;
- Altres trets físics;
- Vestimenta;
- Ètnia;
- Relació entre els personatges;
- Professió;
- Altres.

Informació sobre l'anàlisi de la identificació dels personatges

- Nom del personatge;
- TCR;
- Transcripció del diàleg (en els qual s'esmenta per primera vegada el nom del personatge).
- Personatge;
- Avançament nom del personatge;
- TCR nom en diàleg (del fragment on s'esmenta el personatge als diàlegs);
- TCR nom en AD (del fragment on s'esmenta el personatge a l'AD);
- En endavant sempre amb el seu nou (a partir de sentir el nom als diàlegs);

- Altres formes d'identificació després d'escoltar nom en diàleg.